

У пукотинама времена

Фасцинација почетком двадесетог века, оним што је претходило нашем искуству и оним што му је у основи: ми се бавимо резултатима те велике културне авантуре започете пре сто година. У међувремену смо летели, падали, давили се... И сада, треба видети шта је од тога остало, и шта је остало од онога на почетку. Осим нас самих (ако смо то ми, они исти).

Данас, „вечита деца надреализма“ одбијају да се одрекну дечјег идентитета јер треба, дакле, плутати, тако, уз неко друго објашњење – лично! Постоји, зато, низ „утешних шмркова“, као код људи који су се навикли на еукалиптус у туби за ушмркивање: читање, нова лична карта, још једна фотографија, јутарња кафа, филм у 21 h... Али, то није довољно.

- Они мисле да је кукавичлук допуштено прикривати културним вандализмом, - рече старац. – Неки дан у новинама, *либада*, каже. И не једном, кроз читав текст. Како *либада*? То мора бити *либаде*, као *чељаде*, не може се рећи *чељада*, ваљада.

- Ви заборављате радост! – узвикну његов саговорник. – Ти људи сматрају да је радост живљења довољно оправдање за све, да је само то што су живи и што су овде довољно да кажу или ураде ма шта. Потребно је време, вероватно.

- Да, време, сигурно. Разговарао сам једном са једним човеком, кажу да има дијагнозу, али свеједно, занимљиво је оно што он каже. - Старац утону у велику фотељу. – Око је својим живцем повезано директно са мозгом и слике које се јављају на мрежњачи иду у мозак, наравно, али, он има утисак да су то слике *на његовом оку* – он зато узима да је то он лично, разумете, а не нека општа карактеристика, мисли да је оно што види део његовог личног идентитета и плаши се да ће, ако се та слика „одлепи“ од његовог ока претрпети велику штету – трагичну штету, можда ће и ослепети. Он зато, каже, не прекида никад своје односе – да увек може да обнови сваку слику. Мало недоследно, рекао бих.

- Можда би му требало скренути пажњу на чињеницу да се људи, чак и они који држе до истих ствари, необично разликују. Можда би се могло организовати да још неколико људи са њим гледа у исту ствар, исти приказ, а да затим један, рецимо, зажмури, други изађе из собе, трећи скрене поглед у страну, а неко, опет, настави да гледа у онај исти предмет. И да видимо шта ће бити!

- Ако би то било довољно. Нисам, међутим, у то сигуран. Можда је то један од оних људи који су заостали из неког другог, ранијег времена. Из доба када је свака ствар морала имати своје објашњење или је била фантастика! Деси се то, тако, понекад. Останете негде, после то више не буде могуће, претвори се у неку патологију, кажу, није више прихватљиво, не може се објаснити...

- Не можете бити било чија реплика ако нисте заиста глупи, – настави своју мисао саговорник. – А и онда је то само површно, као код глумаца, илузија која се распрши после три реченице. Чак, треба рећи, можда, постоји велика разлика и између сасвим блиских особа. Мој брат, рецимо, старији брат, сасвим је други човек у односу на мене. Посматрао сам га једном када је био у посети неколико дана, седео је за столом у великој соби и читао новине. Изгледао је тако пријатно, нехајно, гледајући га човек би помислио да у том стану има још неколико великих соба а не само још она једна собица. Пушио је на муштиклу, малу, од срме и ћилибара.

Ућуташе. Слика је остала. Затим старац рече:

- Моја сестра је, сад кад кажете, кад већ о фамилији причамо, и о животној радости, остала је била удовица, давно, пре оног рата. И остала је са нешто мало новца, смешно, недовољно, ни за шта. Потрошила је тај новац са највећим задовољством, на ситне ствари на које човек иначе не би обратио пажњу: сматрао би их, једноставно, животом. Она је у то унела сву радост која јој је била преостала. После је избио рат, па су сасвим друге ствари биле важне, и сасвим се на други начин све решавало.

Он се загледа кроз прозор.

- Да, кад рекосте, на други начин, - надовеза се саговорник кад је постало јасно да старац неће више ништа рећи. - Сећам се, путовали смо колима на море а деца из села крај којих смо пролазили, а која се нису ни видела, - додаде наглашено, - излазила су на друм и стајала тако док ми пролазимо и махала нам. И ми смо махали њима, увек. Сећам се да сам осећао извесно болећиво сажаљење и жалио што то осећам, иако је било лепо замишљати шта они замишљају док тако машу. Поздрављају путовање и нас, непознате путнике. Зато је било лепо и зато смо и ми њима махали, да учествујемо у тој заједничкој мистерији путовања... – Он застаде мало, замишљен. – А онда се стизало на

море, иза једне окуке. Јурили смо да оставимо ствари, да обучемо купаће костиме и да утрчимо у море...

- Шта је сад са њима, са том децом, - умеша се старац у туђе успомене. – Шта мислите? Јесу ли дошли у Београд, ти људи, као сви остали? Јесу ли још увек у свом селу? Нисам никад чуо да неко прича о том искуству: „А онда смо излазили на друм да машемо људима који пролазе кроз наш живот – или кроз наш свет, на пропутовању за море.“ А ви?

- Не, ни ја.

Ускоро се посета завршила, млађи човек је изашао уз неодређени осећај да је можда злоупотребио стрпљење, или умор, старијег. Старији је добио још један пример како с годинама човек све лакше упознаје друге људе, све му се отвореније приближавају, тек разговора ради.

Мало воде заостало у пукотинама времена.

2016.

Бојана Николетић
САЊАЈ, МАРЕЛО
УНПС – Вертикале
Београд 2018

Овом причом је у часопису Књижевни преглед #20 (јануар - фебруар - март 2019) – у делу *Из нових књига*, представљена збирка кратких прича *САЊАЈ, МАРЕЛО*.